

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİNDE SANAT TARİHİNİN YERİ VE ÖNEMİ

Araş. Gör. Serra Erdem
Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
Görsel İletişim Tasarımı Bölümü
serra.erdem@hotmail.com

Özet

Sanat tarihi, en yalın haliyle görsel sanatların tarihsel evrimini inceleyen bilim dalıdır. Bu bilim dalı, bir sanat ya da sanatlar arasındaki ilişkileri tarihsel boyutta kurma amacıyla hareket eder; sanatı oluşturan öğelerin tarih içindeki ağırlığını ve dağılım düzenini saptarken, sayısız ve karmaşık sanat olgularının hiyerarşisini arar. Özellikle 21. yüzyıl ile birlikte, sanatta ve sanat eğitiminde belirginleşmiş bazı görüşler, son yıllarda özellikle Türkiye’de güzel sanatlar eğitiminin multidisipliner bir çerçeve içerisinde uygulanmaya başlaması, güzel sanatlar eğitimi içerisinde sanat tarihinin yerini ve önemini bir kat daha arttırmıştır. Bu bağlamda, sanat öğretmenleri sanatın uygulama çalışmalarının yanı sıra tarihsel, estetiksel, eleştirel ve görsel alanlarını birleştirmek durumundalardır. Sanat eserlerinin topluma kazandırılması ve o topluma özgü bir kültür belgesi olarak incelenmesi yapılırken, eserlerin estetiksel ve tarihsel boyutunun ezberciliğe dayanan ve monoton bir yaklaşım içerisinde uygulanması, günümüz güzel sanatlar eğitiminin amaç ve özüne uygun bir yöntem olarak sayılmamalıdır.

Anahtar Sözcükler: Güzel Sanatlar Eğitimi, Sanat Tarihi, Sanat Tarihi Eğitimi, Multidisipliner Sanat Eğitimi.

THE IMPORTANCE AND PLACE OF ART HISTORY IN FINE ARTS EDUCATION

Abstract

Art history is a branch of art dealing with visual art’s historical evolution. This branch of science, acts to build the relationships between an art and arts; while ascertaining the specifications and dispersions of elements that compose art in history, looks for hierarchies of countless and complicated artifacts. Especially with 21st Century, some opinions that are marked in art and art education, especially in Turkey, consolidation of art education in multidisciplinary manner, made the importance of art history in fine arts education more important. In this context, art educators should bond art practices with historical, aesthetical, critical and visual areas. While earning works of art to society and analyzing as a unique cultural process to that society, implementing the aesthetical and historical dimension of works in memorization and monotonous approach should not be the methodology which is acceptable in goals and intrinsic in today’s fine arts education.

Keywords: Fine Arts Education, Art History, Art History Education, Multidisciplinary Art Education.

GİRİŞ

Sanat eğitimi insanın genel eğitimi içinde kendine özgü yöntem ve ilkeleri olan özel bir alandır (Çetin, 2002: 205). Bireyin yeteneklerini ve yaratıcılığını arttırıcı, kendini güvenli, üretken uygar bir kişi olarak estetik duyguları geliştirmeyi amaçlar. Sanat değişkendir ve sonsuz amaçlara hizmet edebilir. Ortaya koyduğu sanat yapısı ile topluma belli fikirler yerleştirebilir ve propaganda yapabilir (Erbay, 2013: 53).

Önceki dönemlerde güzel sanatlar eğitimi denince akla sadece uygulama içeren çalışmalar gelmekteydi. Bu sisteme dayalı bir öğretim yöntemi çoğu zaman öğrencilerin sanatsal gelişimi açısından eksik kalmaktaydı. Bu yöntemle sadece uygulamayla sınırlı kalan bir öğrenci, zamanla pasifleşmekte, yaratıcılık gücünü ve özgür anlatım görüşünü kaybetmekteydi.

Güzel Sanatlar Eğitimi

Ancak, günümüz eğitim sisteminde güzel sanat eğitimi, yüzyıllar öncesinde görülen usta-çırak ilişkisinden ve sadece uygulamaya dayalı bir eğitim sisteminden uzak; bireyi hem düşünmeye hem düşündürmeye iten, soyut ve somut elemanların birarada olduğu, çok yönlü bir yöntem izlemektedir. Günümüz güzel sanatlar eğitiminde hedef, insanın algısal yeteneğini geliştirmek, düşüncelerini görsel biçimlere dönüşmelerine yardım etmek ve sanat dilini öğretmekle kültürler ve sanat eserleri arasındaki ilişkileri değerlendirmektir (Tansuğ, 1988: 14). Bu eğitimle sadece sanat yapan uygulayıcılar değil, sanattan zevk alan, sanatı çözümleyebilen bireyleri de yetiştirmek amaçlanır (San, 1985: 17). Bu sebepten dolayı günümüz güzel sanatlar eğitim sisteminde, kaynağı sanat olan sanat tarihi büyük rol oynamaktadır. Bunun sebebi daha önce de bahsetmiş olduğum gibi sadece uygulama ağırlıklı bir eğitim sisteminden artık uzaklaşmış olmasıdır. Sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik gibi disiplinler arası sanatı daha etkili ve iyi öğretmek için başvurulması zorunlu önemli bir alandır (Özsoy, 2003: 3).

Sanat Tarihi Nedir?

Bu noktada sanat tarihinin ne olduğuna kısaca değinmek gerekir. Sanat tarihi, en yalın haliyle görsel sanatların tarihsel evrimini inceleyen bilim dalıdır (https://tr.wikipedia.org/wiki/Sanat_tarihi). Bu bilim dalı, bir sanat ya da sanatlar arasındaki ilişkileri tarihsel boyutta kurma amacıyla hareket eder; sanatı oluşturan öğelerin tarih içindeki ağırlığını ve dağılım düzenini saptarken, sayısız ve karmaşık sanat olgularının hiyerarşisini arar (Mülayim, 1989: 17). Sanat tarihi sadece resimlerin ve tarihlerin formel bir şekilde gösterilmesi ve öğrenilmesiyle değil, analizlerin yapılması, eser analizinin daha ön plana çıkmasıyla bugünkü çağdaş sanatlarla ilişkiye geçmektedir (Akay, 2009: 9).

Sanat tarihi disiplininin ana görüşü anı yansıtan kanıtlara dayanan hikayelerden oluşur. Bu kanıtlar aynı zamanda geçmişin de yansımalarıdır. Sanat tarihi seçilmiş objelerin ciddi ve düşünsel araştırmalarına bağlıdır. Genel olarak sosyal, politik ve ekonomik kayıdan çok sanatsal üretimle ilgilenir. Sanat tarihi disiplini, güzel sanatlarda yüksek ekonomik ve ahlaki değer ve evrensel beğeni rolünü üstlenir.

Sanat tarihi çalışmak, bize şu anda içinde yaşamakta olduğumuz kültürlerin ve toplumların bulunduğu kavramsal yerleri anlamamızı sağlar. İnsan davranışlarının sınırlarını ve olanaklarını açıklar. Buna rağmen sanat tarihi geçmiş değildir; geçmişten yeniden inşa eder. Çünkü geçmiş kesin erişimimizin olmadığı insanlar ve olaylar tarafından yaratılmıştır. Sanat tarihi o dönemlerde yaşamış kişilerin yarattığı olaylar ve objelerin yeniden yorumlanmasıdır.

Bunu başarmak için üç konu üzerinde yoğunlaşılmalıdır. Bunlardan ilki sanat tarihi disiplininin çözümsel incelemesidir. Bu inceleme geçmişin görsel kültürünün öğretmek ile ilgili tartışmaları sınırlandırmaya yardımcı olacaktır. İkincisi, eğitim için önem taşıyan çevre, koşul ve durumların özelliklerinin tekrar muhakeme edilmesidir. Ve son olarak, geçmiş, şimdi ve gelecek zaman ilişkilerinin günümüz görsel kültüründe ele alınmasıdır.

Güzel Sanatlar Eğitimi İçerisinde Sanat Tarihi

Bu bağların günümüz hayatındaki önemini farkında olan eğitimciler, öğrencilerin gelenekselle olan bilgilerinin geliştirilmesi gerektiğini düşündüler. Sanat tarihi öğretimi sadece geçmiş görsel kültürü öğretmekten ziyade, öğrencilere günümüz görsel kültürünü anlamalarını geliştirir.

Uygulama ve araştırmaya yönelik bu multidisipliner yapı sanat eserlerinin yapımına ve anlaşılmasına katkı yaparken, birbirine yakın olan ve benzer ilişkileri de düzenler. Bu sayede bir eser üretilirken uygulamanın yanı sıra sanatın önemi ve gerekliliği, sanat yapıtlarının tarih ve çeşitli kültürlerle olan ilişkilerinin kavranması da sağlanmış olur. Sanatsal anlatımı gelişmiş olan bir öğrenci geçmiş ve çağdaş sanat eserleri arasında bağlantı kurabilir; ve kazanmış olduğu niteliksel zenginlik ve değerlerle düşünme gücü her geçen gün gelişir.

Güzel sanatlar eğitimi içerisinde sanat tarihi çalışması, kişinin kendi kültürü ve dünya kültürel mirası hakkında bilgi ve inceleme yapmasının, öğrencinin sanata değer vermesinin ve anlamasının yanı sıra, karmaşık görüş açılarına hoşgörüyü de geliştirir. Sanat tarihi araştırmasıyla bağlantılı olarak öğrenciler küresel olduğu kadar kendi kültüründeki sanat eserlerini incelemeye ve araştırmaya ihtiyaç duyarlar. Çünkü sanat eserleri geçmişin

evrensel kayıtlardır. Eğer bunlar geçmişin anlaşılmasını geliştiremezlerse, günümüzün anlaşılmasına hiç yardımcı olamazlar demektir.

Sanatın incelenmesi yoluyla öğrenciler kendi ulusal özelliklerini ve kültürel ilkelerini öğrenebilirler. Bilinmektedir ki sanat eserleri ulusal değerini ifadesini en iyi şekilde iletirler. Öğrenciler böylece, düzenlilik-düzensizlik, oranın gerekliliği, üstün yeteneğin teşviki ve sanat eserleri yoluyla erdem ve kederin takdir edilmesi gibi insan doğasının karmaşıklığını da öğrenebilirler (Özsoy, 2003: 173).

Sanat akımları gibi sanat tarihi kategorileri, güzel sanatlar eğitimindeki sanat söylemlerini genel olarak etkiler. Sanat tarihçileri tarafından geliştirilen değerlendirme metodları eğitimcileri sanat hakkında farklı yollarda düşünmeye konusunda etkilemiştir.

Kırıçoğlu, sanat tarihi öğretiminde yakın çevre ve yakın çağ ilkesinin uygulamasında üç yarar görmektedir. Birincisi, yakın çevre, ilgiyi sürekli canlı tutar, ikincisi, gerçek yapıtların çevrede bulunmasıyla bu kültürel varlıkların tarihsel ve sanatsal değerlerini öğrenci daha somut olarak kavrar, üçüncüsü, geçmişin nesnel olarak öğretimiyle sanat yapıtı inceleme birleşerek sanat tarihi kuruluştan kurtulmuş olur (Kırıçoğlu, 2002: 136-137).

YÖNTEM

Günümüzde güzel sanatlar eğitiminde karşılaşılan sanat tarihi derslerindeki en büyük sorun, uygulamanın ağırlıklı olarak işletildiği bir eğitim sisteminde teorik olan sanat tarihi derslerinin öğrenciyi sıkan ve tepkisiz bırakan öğretim biçimidir. Uygulanan yöntem hiçbir zaman kitaplarda bulunan isim, tarih ve ayrıntıları ezber dayalı bir yöntem olmamalıdır. Bunun aksine öğrenci bir sanat tarihçisi gibi düşünmeye ve sorgulama yapmaya yönlendirilmelidir. Öğrenci sanat yapıtı ile ilgili sorular sormalı ve bir sanat eserinin yansıttığı kültürü, ortaya çıktığı dönemi anlamaya çalışmalıdır. Öğrencinin pasif olduğu bir öğretim metodu asla kullanılmamalıdır. Öğrencinin de aktif olarak öğretime katıldığı bir yöntem sanat formları arasında kıyaslama yapmasını sağlarken, karşıt kültürler arasında fikir edinmesine de yardımcı olur.

Bu durumda farklı yöntemler öğrencilere uygulanabilir. Bunlardan ilki esere dönük yöntem olarak adlandırılabilir. Bu yöntem, sanat eserinin kendisinde bulunan ipuçları üzerinde odaklanır ve bir sanat eserinin konu ve teması, oluşumu, anlatım özellikleri ve eserin boyutları ile kullanılan malzemelerin tarihini tahmin etmek ve çözümlenmek gibi fiziksel durumu ve teknik özelliklerini kapsar. Öğretmen ve öğrenciler, sanat eserinde asıl neyin gözlemlenmesi gerektiğini sorarlar (Yolcu, 2004: 121-122).

Bir diğer yöntem sanat yapıtının içinde bulunduğu çevre ve koşulları araştırır. Sosyo-kültürel bir sistem içinde sanat yapıtı ve sanatçı hakkında bilgi arar. Bu sanat yapıtının işlevlerini, sahibi ya da kurumun tarihi gibi kaynaklarını, sanatçının eğitimi ve sanat yapıtını destekleyen kişi ve kurumlar, yapıtın yapıldığı dönemdeki ekonomik ve politik ilişkileri içerir. Son olarak sanatçıyı ve yapıtı etkilemiş olabilecek dinsel, düşünsel ve öteki kültürel özellikler göz önüne alınır. Bu elemanlar sanat yapıtının yaratılma sürecini ve saklı kalan bir takım etkileri aydınlatır (Kırıçoğlu, 1997: 27).

Tüm bunların yanı sıra sanat tarihi eğitiminde giderek büyüyen bir yöntem de müze eğitimidir (Yücel, 1999: 21). Bu sayede öğrenciler derslerde gördükleri eserlerin orjinallerini müzelerde görünce daha yakından tanıma fırsatı bulacaklar ve hayatın içinden bir aktivite olduğu için çok daha kalıcı bir etki yaratacaktır.

Güzel sanatlar öğrencileri görsel olarak daha gelişmiş bir seçkiye sahip olduğu için dinleyip okuduklarından çok, derslerde anlatılanlar görsel olarak desteklendiği zaman daha etkin bir öğrenme biçimi ortaya çıkar. Bu noktada sanat tarihi derslerini verecek olan öğretmenlerin alan uzmanlarından seçilmiş olması da çok büyük önem taşımaktadır. Bu sayede dersin önemini vurgusu kadar, amacına uygun olarak verilmesi de sağlanmış olur.

SONUÇ

Bugün üniversitelerin lisans ve yüksek lisans programlarında her biri farklı alanlarda araştırmalar yapan profesyonel görsel sanatlar eğitimcilerinin artarak yetiştirildiğine tanık oluyoruz. Buna paralel olarak bu alanın

dil, iletişim, fen ve sosyal bilimler gibi diğer disiplinlerdenki gelişmelerden etkili ve geniş bir biçimde yararlandığını da görüyoruz. Görsel sanatlar eğitimi alanında değişimin bir diğer göstergesi, bu alanda yeni düşüncelerin ortaya atılmasının kazandığı hızdır. Son otuz yılda kavramların çok çeşitlenmesi bu alanı zenginleştirmiştir (Özsoy, 2003: 3).

Güzel sanatlar eğitimi sanat tarihinin de desteği ile kuşkusuz sürekli bir gelişme göstermektedir. Bu sayede geçmişe sahip çıktığı kadar geleceğe de ışık tutulması sağlanmaktadır. Öğrencilerin somut gerçeklikler ortaya koyabilmesi için soyut-somut kavramının kavranması ve düşünce gücünün geliştirilmesi de bu sayede sağlanır. Öğrenciler sanatçının toplumda bir duruşu olduğunu ve toplumun da onlara kayıtsız kalmadığını, ve bunu sanat ile başarabileceklerini görürler. Geçmiş dönemlerde farklı tekniklerle yapılan eserlerin farklı anlamlar taşıdığını ve yapılış sebepleri olduğunu fark ederler. Tüm bu özellikler güzel sanatlar eğitimi destekleyen en önemli dal olan sanat tarihi öğretimi ile mümkün olur. Bu sayede güzel sanatlar öğrencileri farklı alanlardan beslenirken aynı zamanda düşünüp eleştiren ve bir ürün ortaya koyan bireyler haline gelirler.

Not: Bu çalışma 13- 15 Mayıs 2016 tarihlerinde Antalya’da 10 Ülkenin katılımıyla düzenlenen 7th International Congress on New Trends in Education – ICONTE’de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Akay, A. (2009), Sanat tarihi: sırasdışı bir disiplin. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çetin, T. (2002). Sanat eğitiminin gerekliliği üstüne. *Sanat Eğitimi Sempozyumu*. (ss.205-209).

Erbay, M. (2013). Sanat eğitimi üzerine. İstanbul: BETA Basım A.Ş.

Kırıçoğlu, O. T. ve Stokrocki, M. (1997). Ortaöğretimde sanat öğretimi. Ankara: YÖK Yayınları.

Kırıçoğlu, O. T. (2002). Sanatta eğitim/görmek, öğrenmek, yaratmak. Ankara: Pegen Yayıncılık.

Mülayim, S. (1989). Sanata giriş. İstanbul: Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi Yayınları.

Özsoy, V. (2003). Görsel sanatlar eğitimi resim-iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

San, İ. (1985). Sanat ve eğitim. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.

Tansuğ, S. (1988). Sanatın görsel dili. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yolcu, E. (2004). Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri. Ankara: Nobel Yayınları.

Yücel, E. (1999). Türkiye’de müzecilik. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Sanat_tarihi